

Briselē, 27.2.2024.
COM(2024) 88 final

KOMISIJAS ZIŅOJUMS PADOMEI

pārskats par to, kā darbojas ar Regulu (ES) 2023/706 grozītā Regula (ES) 2022/1369 par koordinētiem gāzes pieprasījuma samazināšanas pasākumiem

I. Ievads

Kopš Krievijas neizprovocētās un nepamatotās militārās agresijas pret Ukrainu Krievijas gāzes piegāde ES ir pastāvīgi traucēta. Reaģējot uz Krievijas mēģinājumu enerģijas piegādes izmantot par politisku ieroci, Komisija pieņēma plānu *REPowerEU*, kura mērķis ir taupīt enerģiju, paātrināt pāreju uz tīru enerģiju un diversificēt enerģijas piegādi, lai pēc iespējas ātrāk izbeigtu atkarību no Krievijas fosilajām degvielām. Lai gan Krievija 2021. gadā nodrošināja 45 % no ES saņemtās gāzes, Krievijas gāzes piegāde kopš 2022. gada februāra ir nepārtraukti samazinājusies un 2023. gadā veidoja 15 % no kopējā gāzes importa Savienībā.

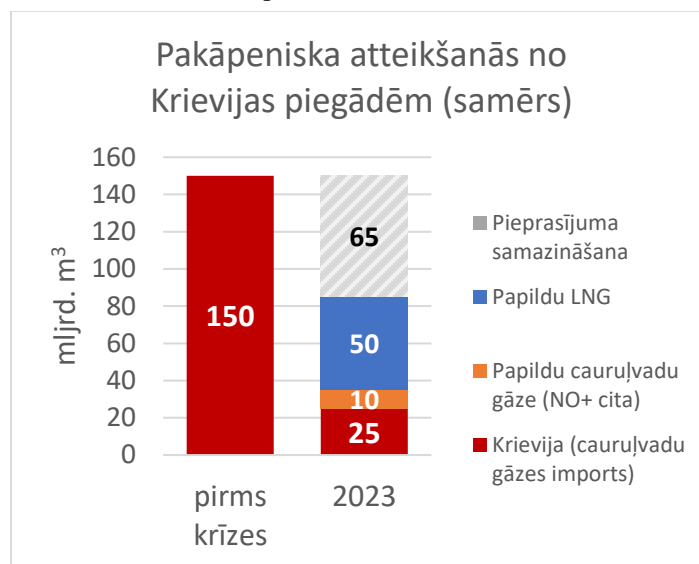
Lai mazinātu nopietnos piegādes drošības riskus, kas kļuva par realitāti 2022. gadā, piegādēm no Krievijas turpinot samazināties, ES 2022. gada augustā pieņēma Regulu (ES) 2022/1369 (turpmāk “**Gāzes pieprasījuma samazināšanas regula**”), lai brīvprātīgi un saskaņotā veidā pieprasījumu pēc gāzes samazinātu par 15 %. Gadījumā, ja Savienībā tiek izsludināta trauksme, šis samazinājuma mērķrādītājs kļūst obligāts. Ņemot vērā ilgstošos riskus un nepieciešamību koordinētā veidā turpināt pieprasījuma samazināšanu pēc gāzes, 2023. gada martā ES ar Regulu (ES) 2023/706 pagarināja Pieprasījuma samazināšanas regulas darbības laiku par 1 gadu.

Pagarinātās Pieprasījuma samazināšanas regulas 9. pants nosaka, ka līdz 2024. gada 1. martam Komisija šo regulu izskata, ņemot vērā vispārējo situāciju gāzes piegādē Savienībā, un iesniedz Padomei ziņojumu, kurā apkopoti galvenie konstatējumi, kas izdarīti minētajā izskatīšanā. Pamatojoties uz minēto ziņojumu, Komisija var ierosināt pagarināt šīs regulas piemērošanas laiku.

II. Pašreizējā situācija piegādes drošības ziņā

Krievijas cauruļvadu gāzes imports kopš Krievijas iebrukuma Ukrainā ievērojami samazinājās — no 150 mljrd. m³ pirms krīzes līdz 25 mljrd. m³ 2023. gadā. Šo samazinājumu galvenokārt atsvēris pieprasījuma samazinājums par aptuveni 65 mljrd. m³. Atteikšanos no Krievijas gāzes importa veicināja arī sašķidrinātās dabasgāzes (apmēram 50 mljrd. m³) un alternatīvas cauruļvadu gāzes (apmēram 10 mljrd. m³) importa pieaugums.

1. attēls. Krievijas cauruvadu gāzes importa pakāpeniska samazināšana 2023. gadā salīdzinājumā ar pirmskrīzes laiku

Avots: ENER B4 un Kopīgais pētniecības centrs, balstoties uz ENTOSOG datiem.

Pasaules gāzes tirgos joprojām valda liela spriedze, un paredzams, ka tā saglabāsies vēl kādu laiku, jo pirms 2026. gada pasaulē nav plānots nodot ekspluatācijā būtiskas jaunas LNG sašķidrināšanas jaudas¹. Krievijai iebrūkot Ukrainā, piegādes satricinājuma dēļ gāzes un elektroenerģijas cenas 2022. un 2023. gadā bija augstas un svārstīgas ar pīķi 2022. gada vasarā, kad cenas pārsniedza 300 EUR/MWh. 2023. gada vasarā un rudenī vairākkārt bija vērojamas ievērojamas svārstības, kad dažu nedēļu laikā cenas palielinājās par vairāk nekā 50 %². Gāzes cenas joprojām ir pakļautas svārstībām, un tās ir augstākas nekā pirms krīzes, neizbēgami ietekmējot iedzīvotājus un industriju konkurētspēju.

Ir vēl cita veida riski ar dažādu varbūtības pakāpi, kas realizēšanās gadījumā var ietekmēt trauslo līdzsvaru, kas sasniegts starp piedāvājumu un pieprasījumu. Šie riski cita starpā ir šādi: LNG pieprasījuma atjaunošanās Āzijā, kas samazinātu gāzes pieejamību globālajā gāzes tirgū, aukstuma periods līdz ziemas beigām, kas varētu izraisīt gāzes pieprasījuma pieaugumu, ekstremāli laika apstākļi, kas potenciāli ietekmētu hidroelektroenerģijas uzkrāšanu, un zema kodolenerģijas ražošanas jaudas pieejamība, kas prasītu lielāku gāzes izmantošanu elektroenerģijas ražošanā, un turpmāki potenciāli gāzes piegādes traucējumi, tostarp pilnīga Krievijas gāzes importa apturēšana vai traucējumi kritiskajā gāzes infrastruktūrā.

Šādu bojājumu iespējamību kritiskajā infrastruktūrā ir grūti novērtēt, bet tos var ilustrēt ar diviem neseniem piemēriem kopš pirmās Pieprasījuma samazināšanas regulas (ES) 2022/1369

¹ Starptautiskās Enerģētikas aģentūras (IEA) dokumentā *Sea World Energy Outlook 2023* ir norādīts, ka līdz 2030. gadam kļūs pieejama sašķidrināšanas jauda 250 mljrd. m³ gadā un lielāko daļu šīs gāzes var sagaidīt tikai 2025.–2027. gadā.

² Epizodiski ievērojamas svārstības notika, piemēram, pēc tam, kad septembrī tika paziņots par streikiem Austrālijas LNG kompleksos un pēc *Balticconnector* bojājuma, un pēc *Hamas* uzbrukuma oktobrī.

pieņemšanas. 2022. gada septembrī *NordStream 1* cauruļvadam tika nodarīti tāda mēroga tīši bojājumi, ka gāzi par to paredzamajā nākotnē transportēt nevarēs. 2023. gada oktobrī tika bojāts *Balticconnector*, nozīmīgs cauruļvads ar jaudu aptuveni 7 miljoni m³ dienā, kas savieno Somiju ar Igauniju. Pašlaik notiekošā izmeklēšanā tiek pārbaudīts, vai kaitējums bija ārējs un vai to nodarījis kāda kuģa enkurs. Tā rezultātā Somija joprojām nespēj izpildīt N-1 kritēriju, kas ir daļa no Regulas (ES) 2017/1938 5. pantā definētā infrastruktūras standarta, un ir izsludinājusi otru augstāko krīzes līmeni saskaņā ar Regulas (ES) 2017/1938 11. pantu. Somija tagad izmanto tikai savu sašķidrinātās dabasgāzes importa jaudu, galvenokārt caur *Inkoo LNG* terminālu ar jaudu aptuveni 13 miljoni m³ dienā, lai spētu nodrošināt maksimālo dienas pieprasījumu aptuveni 9–12 miljoni m³ dienā. Paredzams, ka *Balticconnector* atsāks darbu tikai pēc 2023/2024. gada ziemas.

Turklāt kopš tika pieņemts iepriekšējais ziņojums, kurā pārskatīta Pieprasījuma samazināšanas regula³, ģeopolitiskā aina ir vēl vairāk pasliktinājusies. Augstas intensitātes bruņoti konflikti ir skāruši vairākus piegādes un tranzīta reģionus, piemēram, Tuvos Austrumus un Sarkano jūru, papildus Krievijas agresīvajam karam pret Ukrainu.

2022. gada decembra ziņojumā⁴ Starptautiskā Enerģētikas aģentūra (*IEA*) arī ir uzsvērusi draudus gāzes piegādes drošībai ES, brīdinot no bezrūpīgas attieksmes, situācijai uzlabojoties salīdzinājumā ar krīzes augstāko punktu 2022. gada vasarā. Tam sekoja *IEA* 2024. gada 1. ceturkšņa ziņojums par gāzes tirgu⁵, kurā *IEA* norāda, ka globālās gāzes piegādes joprojām ir ierobežotas, jo globālās sašķidrināšanas jaudas pieaugums (+13 mljrd. m³) nav pietiekams, lai segtu Krievijas cauruļvadu gāzes eksporta samazināšanos uz ES par 38 mljrd. m³. Kā norāda *IEA*, neraugoties uz krātuvju augsto piepildījuma līmeni ES, joprojām ir risks, ka saspringtā tirgū ziemas beigās varētu uzņākt aukstuma viļņi vai varētu tikt negaidīti ierobežota piegāde. Turklāt gāzes pārvades sistēmu operatoru Eiropas tīkls (*ENTSOG*) publicēja savu 2023./2024. gada ziemas piegādes prognozi, kurā iekļauts pārskats par vasaru⁶; tajā norādīts, ka, neskatoties uz to, ka kopumā piegādes drošība ES ir ievērojami uzlabojusies, krātuvju piepildīšanai un piegādes drošības nodrošināšanai ES, ir svarīgi samazināt pieprasījumu.

Šajā kontekstā jāatzīmē, ka ievērojamais dabasgāzes pieprasījuma samazinājums (–18 % no 2022. gada augusta līdz 2023. gada decembrim) ir bijis būtiski svarīgs trauslā līdzsvara saglabāšanai ES dabasgāzes jomā. Proti, nepārtraukta gāzes pieprasījuma samazināšana visā 2023. gada krātuvju piepildīšanas sezonā bija galvenais faktors, kas palīdzēja līdz 2023. gada 1. novembrim sasniegt rekordaugstu krātuvju piepildījuma līmeni (99 %). Šis pieprasījuma samazinājums ir arī būtiski veicinājis saprātīgu krātuvju pārvaldību 2023./2024. gada ziemas sezonas pirmajā pusē, kā rezultātā 1. februārī krātuvju piepildījuma līmenis joprojām ir aptuveni 70 %.

³ Ziņojums COM(2023) 173 un SWD(2023) 63, kuros pārskatīta Regula (ES) 2022/1369.

⁴ [How to Avoid Gas Shortages in the European Union in 2023 – Analysis - IEA.](#)

⁵ <https://iea.blob.core.windows.net/assets/601bff14-5d9b-4fef-8ecc-d7b2e8e7449a/GasMarketReportQ12024.pdf> .

⁶ <https://www.entsog.eu/outlooks-reviews#winter-outlooks-and-reviews> .

III. Dalībvalstu īstenotie brīvprātīgie pieprasījuma samazināšanas pasākumi

Saskaņā ar 7. panta 2. punktu Pieprasījuma samazināšanas regulā, kuras darbība pagarināta ar 2023. gada 30. marta Regulu (ES) 2023/706, dalībvalstīm bija jāatjaunina atbilstīgi Regulas (ES) 2017/1938 8. pantam izveidotais valsts ārkārtas rīcības plāns, lai atspoguļotu brīvprātīgās pieprasījuma samazināšanas pasākumus Iepriekšējā ziņojumā par Pieprasījuma samazināšanas regulu⁷ Komisija jau izklāstīja dalībvalstu veiktos pasākumus un ziņoja par tiem laikā, kad ziņojums tika sagatavots. Pasākumi cita starpā ietvēra:

1. Informācijas kampaņas, lai palielinātu patērētāju informētību.
2. Apkures un dzesēšanas ierobežojumus, piemēram, sabiedriskās ēkās.
3. Pāreju no viena kurināmā uz citu un energoefektivitātes pasākumu paātrinātu īstenošanu.

Kopš 2023. gada ziņojuma par pieprasījuma samazināšanu vairākos no jauna iesniegtos valstu ārkārtas rīcības plānos ir pasākumi, kas lielā mērā līdzinās tiem, kas izklāstīti iepriekš iesniegtajos valstu ārkārtas rīcības plānos un uzsvērti Ziņojumā COM(2023) 173, proti:

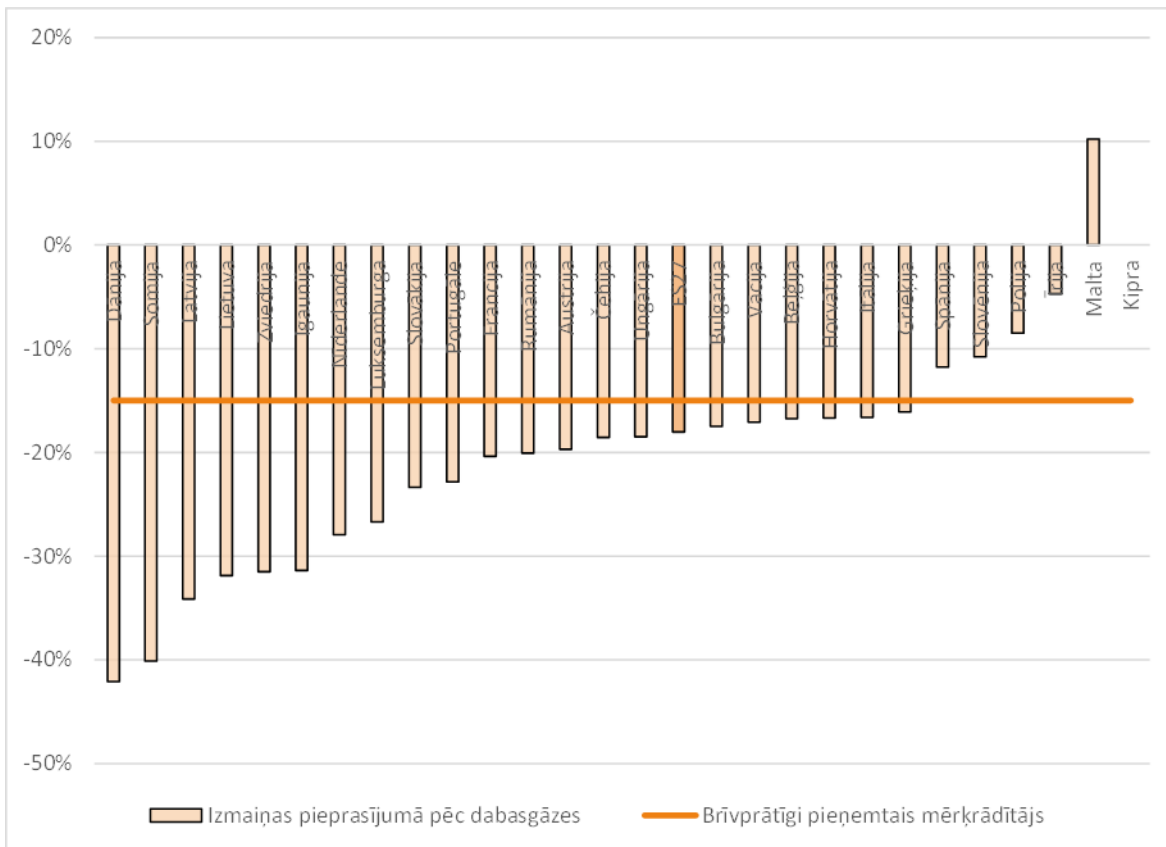
- Izpratnes veidošanas kampaņa, lai stimulētu gāzes patēriņa samazināšanu patērētāju vidū.
- Turpmāks finansējums energoefektivitātes pasākumiem rūpniecības nozarēs, centralizētajā siltumapgādē, kā arī mājāsaimniecībās.
- Finansējuma paplašināšana atjaunojamiem energoresursiem un šai saistībā rīkotas izsoles, kā arī lielāks finansiālais atbalsts siltumsūkņu ieviešanai.
- Atlaide rēķiniem par gāzi un elektroenerģiju patēriņa samazinājuma gadījumā un/vai augstāki tarifi tiem, kas būtiski palielinājuši patēriņu.
- Atbalsts elektrostaciju darbības atsākšanai vai to ilgāka kalpošanas laika nodrošināšanai, lai samazinātu un aizstātu gāzes patēriņu ar gāzi darbināmajās elektrostacijās, kuras vai nu tiek aktivizētas tirgū, vai arī tiek slēgtas un darbojas kā rezerves stacijas.
- Ultraaugsta sprieguma elektrotīklu jaudas lielāka izmantošana pagaidu kārtā, lai atvieglotu atsevišķu elektrostaciju iekļaušanu tīkla rezervē.
- Prasību mazināšana vides normatīviem, lai atvieglotu pāreju no viena kurināmā uz citu.
- Elektroenerģijas patēriņa obligāta samazināšana sabiedriskās ēkās.
- Piemaksas par biometāna ievadišanu tīklā dabasgāzes aizstāšanai.

⁷ Ziņojums COM(2023) 173.

IV. Pieprasījuma samazināšana — nozaru analīze

ES dalībvalstu kopējais dabasgāzes patēriņa samazinājums laikā no 2022. gada augusta līdz 2023. gada decembrim (17 mēnešos) bija 18 % (aptuveni 101 mljrd. m³). 2. attēlā ir parādītas izmaiņas dabasgāzes patēriņā, kopš tiek īstenota Padomes Regula (ES) 2022/1369 par koordinētiem gāzes pieprasījuma samazināšanas pasākumiem. 21 dalībvalsts sasniedza brīvprātīga samazinājuma mērķrādītāju 15 %.

2. attēls. Izmaiņas pieprasījumā pēc dabasgāzes no 2022. gada augusta līdz 2023. gada decembrim (17 mēneši), salīdzinot ar tā paša perioda 5 gadu vidējo rādītāju katrā dalībvalstī

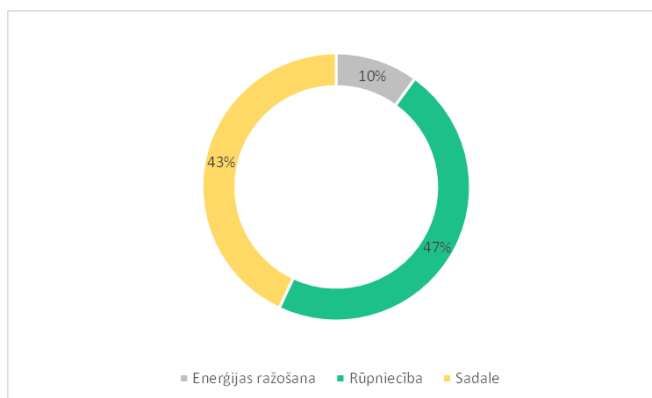

Avots: ENER galvenais ekonomists, pamatojoties uz Eurostat (sērija nrg_cb_gasm)

Saskaņā ar 2022. gada enerģijas bilanci 36 % dabasgāzes izmantoja mājsaimniecību un pakalpojumu vajadzībām, 32 % — elektroenerģijas un siltuma ražošanai un 23 % — rūpniecībā (tikai enerģijas izmantošana). Dabasgāzes pieprasījuma sadalījums starp rūpniecību, mājokļu un elektroenerģijas nozari ir būtisks, lai izprastu pieprasījuma samazināšanas pasākumu ietekmi uz ES sociālo un ekonomisko labklājību. Tas ļauj dalībvalstīm un Eiropas Komisijai labāk izprast samazinājumu būtību un, iespējams, identificēt jebkādas problēmas. Tā kā šīs analīzes veikšanai trūkst pietiekami plašu un bieži paziņotu oficiālo statistikas datu, kas tiek iesniegti Eurostat, gāzes pieprasījuma samazinājuma sadalījumu pa nozarēm 2022.–2023. gadā aplēsa Kopīgais pētniecības

centrs, pamatojoties uz dabasgāzes patēriņu 9 ES dalībvalstīs jeb 80 % no ES dabasgāzes patēriņa⁸. Saskaņā ar minētajām aplēsēm mājokļu un rūpniecības sektora devums samazinājumā bijis attiecīgi 43 % un 47 % no kopējā pieprasījuma samazinājuma, bet elektroenerģijas sektora devums — 10 % (sk. 3. attēlu).

3. attēls. Nozaru devums gāzes pieprasījuma samazināšanā (ES9) no 2022. gada augusta līdz 2023. gada septembrim

Piezīme. Analīzē iekļautas 9 dalībvalstis jeb 80% no ES gāzes pieprasījuma. Dalībvalstis ir BE, DE, EL, ES, FR, HR, IT, HU un NL.

Avots: Kopīgais pētniecības centrs, pamatojoties uz Eurostat un ENaGaD datubāzi

Dzīvojamais sektors/temperatūra

Gāzes patēriņš dzīvojamā sektorā ir cieši saistīts ar āra temperatūru. Saskaņā ar Kopīgā pētniecības centra sniegtajiem datiem 2022./2023. gada ziemas sezonā apkures grāddienu skaits samazinājās par 7 % salīdzinājumā ar piecu gadu vidējo rādītāju, kas liecina par nedaudz maigāku ziemu.⁹ Arī 2023. gada ziemas sezonas pirmajos divos mēnešos apkures grāddienu bija par 9 % mazāk nekā piecu gadu vidējais rādītājs. Tajā pašā laikā dabasgāzes pieprasījuma samazinājums bija 19 % (2022./2023. gada ziemā) un 22 % (2023./2024. gada pirmajos divos ziemas mēnešos), kas norāda, ka gāzes pieprasījuma samazinājums bija būtiskāks nekā izmaiņas laika apstākļos daļēji iepriekš minēto pasākumu rezultātā.

Enerģētika

Visu 2022. gadu ar dabasgāzi kurināmo elektrostaciju darbības koordinācija bija relatīvi stabila, kas liecina par stabilu ražošanu, neskatoties uz pieaugošajām gāzes cenām. Gāzes izmantošanas

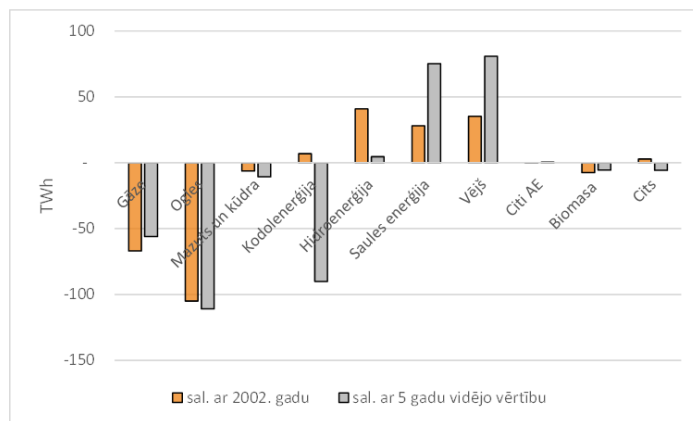
⁸ Šīs 9 ES dalībvalstis ir Beļģija, Vācija, Grieķija, Spānija, Francija, Horvātija, Itālija, Ungārija un Nīderlande. Analīze ir balstīta uz publiskiem datiem, ko ziņo tikai valsts pārvaldes sistēmu operatori, ar kuru starpniecību var novērtēt rūpniecības un dzīvojamā sektora gāzes patēriņus. Analīze papildināta ar Eurostat datiem par gāzes patēriņu elektroenerģijas ražošanai.

⁹ ENER/CET aprēķini, pamatojoties uz Eurostat sēriju NRC_CHDD_M. Jāņem vērā, ka Eurostat aprēķina ES kopējo rādītāju kā vidējo svērto vērtību, pamatojoties uz katras dalībvalsts (ģeogrāfisko) platību. Šīs analīzes kontekstā šāds svērums nav piemērots. Tāpēc mēs esam pārrēķinājuši ES kopējo rādītāju kā atsevišķo dalībvalsti, kas svērtas pēc iedzīvotāju skaita (demo_gind), vidējo rādītāju.

samazināšanu elektroenerģijas ražošanā apgrūtināja ierobežotā kodoljaudas pieejamība un mazais hidroenerģijas devums. Vēja un saules enerģijas papildu jauda, kas sāka darboties 2022. gadā, mazināja iepriekšminēto negatīvo ietekmi, un tās rezultātā tika papildu saražotas 65 TWh (pamatojoties uz *ENTSO-E*), ļaujot izvairīties no turpmāka dabasgāzes patēriņa pieauguma.

Elektroenerģijas bilance 2023. gadā, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, mainījās, pateicoties pakāpeniskai kodolenerģijas jaudas atjaunošanai, augstam hidroenerģijas līmenim un turpmākai atjaunojamo energoresursu izmantošanai. 4. attēlā ir parādītas izmaiņas enerģijas ražošanā pa ražošanas veidiem 2023. gadā salīdzinājumā ar 5 gadu vidējo rādītāju un 2022. gadu. Salīdzinot ar 2022. gadu, kodolenerģijas ražošanā ES bija straujš pieaugums par 7 TWh, Francijas atomelektrostacijām 2023. gada septembrī sasniedzot rezultātu, kas bija tuvs 5 gadu vidējam rādītājam. Hidroenerģijas ražošana palielinājās par 41 TWh, izmantojot paaugstināto ūdens līmeni rezervuāros salīdzinājumā ar 2022. gadu. Elektroenerģijas ražošana, izmantojot saules un vēja enerģiju, palielinājās attiecīgi par 28 un 35 TWh. 2022. gadā uzstādītās saules un vēja enerģijas jaudas jau bija attiecīgi 41,5 un 15,5 GW. Jāatzīmē, ka 2023. gadā jauda tika vēl vairāk izvērstā, nodrošinot ES elektroenerģijas sistēmai papildu 53,5 un 16,0 GW lielu jaudu.

4. attēls. Izmaiņas enerģijas ražošanā pēc enerģijas ražošanas veida 2023. gadā (no janvāra līdz novembrim)

Piezīme. Dati par enerģijas ražošanu decembrī vēl nav pieejami.

2. piezīme. Saules enerģijas ražošanā netiek ņemta vērā tīklā atpakaļ nodotā papildu saražotā enerģija.

Avots: ENER galvenais ekonomists, balstoties uz ENTSO-E pārredzamības platformu

Pakāpeniskā atomenerģijas un hidroenerģijas ražošanas atjaunošana 2023. gadā kopā ar atjaunojamo energoresursu izmantošanas izvēršanu visā attiecīgajā periodā radīja lejupvērstu spiedienu uz dabasgāzes izmantošanu elektroenerģijas un siltuma ražošanai. Turklāt elektroenerģijas pieprasījums šajā pašā periodā samazinājās par 6 %, un tā rezultātā samazinājās vajadzības pēc gāzes patēriņa elektroenerģijas nozarē.

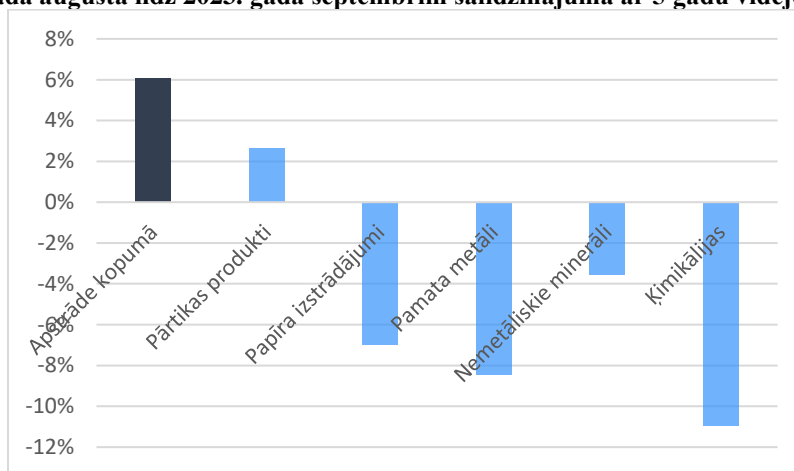
Līdz ar to pieprasījums pēc gāzes elektroenerģijas un siltumenerģijas ražošanai kopš 2022. gada augusta¹⁰ samazinājās par aptuveni 9 % (9 mljrd. m³), salīdzinot ar 5 gadu atsauces periodu.

¹⁰ Ziņas par gāzes patēriņu elektroenerģijas ražošanas sektorā tiek saņemtas vēlāk nekā ziņas par kopējo gāzes patēriņu. Tāpēc laikposms aptver tikai laiku no 2022. gada augusta līdz 2023. gada oktobrim.

Rūpniecība

77 % no rūpnieciskā gāzes patēriņa gadā tika izmantoti piecās energoietilpīgās apakšnozarēs¹¹ — ķīmikāliju, nemetālisku minerālu, pārtikas produktu, parasto metālu un papīra izstrādājumu ražošanā. Gāzes izmantošana ir cieši saistīta ar rūpnieciskās ražošanas darbības līmeni. 5. attēls atspoguļo izmaiņas visas apstrādes rūpniecības un energoietilpīgo apakšnozaru rūpnieciskajā ražošanā no 2022. gada augusta līdz 2023. gada septembrim salīdzinājumā ar 5 gadu vidējo rādītāju.

5. attēls. Izmaiņas visas apstrādes rūpniecības un energoietilpīgo apakšnozaru rūpnieciskajā produkcijā no 2022. gada augusta līdz 2023. gada septembrim salīdzinājumā ar 5 gadu vidējo rādītāju

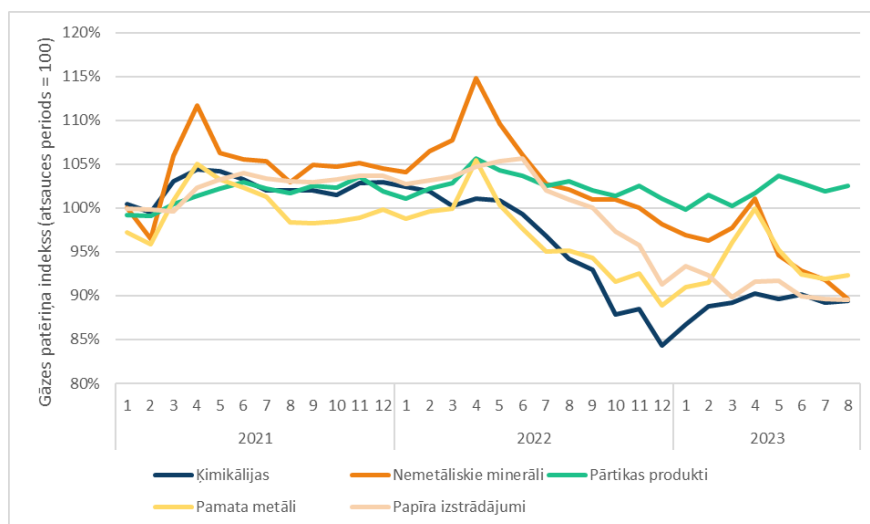
Avots: ENER galvenais ekonomists, pamatojoties uz Eurostat (sērija sts_inpr_m)

Energoietilpīgās rūpnieciskās ražošanas krituma rezultātā samazinājās dabasgāzes izmantošana, galvenokārt piecās energoietilpīgajās apakšnozarēs. 6. attēls atspoguļo ikmēneša gāzes patēriņu piecās energoietilpīgajās apakšnozarēs, kas indeksēts attiecībā pret 5 gadu atsauces periodu. Var novērot, ka dabasgāzes patēriņš ķīmikāliju un pamata metālu apakšnozarēs ir samazināts krīzes sākumā un tikai vēlākajos mēnešos tas veikts papīra izstrādājumu un metālus nesaturošo minerālu apakšnozarēs. Lielākajā daļā energoietilpīgo rūpniecības apakšnozaru gāzes pieprasījuma samazinājums ir realizējies pēdējo mēnešu laikā, visticamāk, norādot drīzāk uz strukturāla rakstura rūpnieciskās darbības samazināšanos ķīmikāliju, metālus nesaturošo minerālu, pamata metālu un papīra izstrādājumu ražošanā. Tā kā kopējais brīvprātīgais pieprasījuma samazinājums pārsniedz 15 %, rūpnieciskajam pieprasījumam bija iespējams atjaunoties brīvprātīgā mērķrādītāja ietvaros, kas līdz šim vēl nav noticis.

Ir svarīgi atzīmēt, ka gāzes patēriņa samazinājumu, pazeminoties rūpnieciskajai aktivitātei, papildus ietekmē energoefektivitātes pasākumu paātrināta īstenošana un/vai pāreja no viena kurināmā uz citu enerģētikas krīzes dēļ. Tomēr ir paredzams, ka, pazeminoties gāzes cenām, nozares, kurās var izmantot divējādu kurināmo un kuras 2022. vai 2023. gadā sāka izmantot citu kurināmo, pāries atpakaļ uz gāzi zemākas cenas dēļ.

¹¹ 2021. gada enerģijas bilance

6. attēls. Aplēstais ikmēneša gāzes patēriņš energoietilpīgajās apakšnozarēs ES-27

Avots: ENER galvenais ekonomists, pamatojoties uz Eurostat

V. Piegādes drošības prognoze 2024.–2025. gadam

Kopš 2022. gada augusta un Gāzes pieprasījuma samazināšanas regulas stāšanās spēkā līdz 2023. gada decembrim dabasgāzes pieprasījums ES samazinājās par 18 % (apm. 101 mljrd. m³) salīdzinājumā ar pirmskrīzes līmeni. Gāzes pieprasījuma samazināšana, kā sīkāk izklāstīts 2. un 4. iedaļā, bija visnozīmīgākais faktors Krievijas gāzes piegāžu aizstāšanā (sk. 1. attēlu).

Svarīgs scenārijs, kas jāanalizē, vērtējot gāzes piegādes drošību ES, ir turpmāki Krievijas gāzes importa samazinājumi vai to pilnīga apturēšana, kas palīdzētu ES izbeigt atkarību no Krievijas gāzes, vai iespējama vienpusēja piegādes pārtraukšana no Krievijas puses, kas tika pieredzēta 2022. un 2023. gadā. Krievijas gāzes piegāžu traucējumi ir īpaši svarīgs scenārijs, kas jāapsver (sk. simulāciju 7. attēlā), ņemot vērā, ka 2024. gada 31. decembrī beidzas pašreizējais nolīgums par tranzītu caur Ukrainu (viens no atlikušajiem diviem Krievijas gāzes piegāžu koridoriem, pa kuru plūst aptuveni 15 mljrd. m³ gāzes gadā). Ģeopolitiskās spriedzes saasināšanās pēc šī datuma var radīt vēl lielāku risku, ka turpmākās piegādes no Krievijas būs traucētas. Tāpēc, lai gan varētu būt arī citi scenāriji, piemēram, ja tiktu pārrauts tikai Ukrainas tranzīta maršruts, iespējamība, ka piegādes no Krievijas tiks pilnībā pārrautas neatkarīgi no pārrāvuma cēloņa, salīdzinājumā ar pagājušo gadu ir ievērojami palielinājušās, un to būtiski ņemt vērā, domājot par piegādes drošību ES.

Šī iemesla dēļ, gatavojoties nākamajām ziemām, ir svarīgi ņemt vērā ar gāzes pieprasījumu saistīto jutīgumu. Šogad *ENTSOG* 2023./2024. gada ziemas piegādes pietiekamības prognozē¹² papildus sniegts arī pārskats par vasaru, un tajā secināts, ka pilnīga Krievijas cauruļvadu gāzes piegādes pārrāvuma gadījumā papildīšanas sezonas sākumā krātuves būtu jāpiepilda līdz 46 % atzīmei, līdztekus ievērojot 15 % lielu pieprasījuma samazinājumu, nodrošinot stabilas LNG piegādes un

¹² <https://www.entsog.eu/outlooks-reviews#winter-outlooks-and-reviews>

lielākas jaudas, lai gāzes ziemas sākumā (2024. gada septembra beigās) sasniegtu nepieciešamos 90 %. 7. attēlā atspoguļotas krātuvju papildīšanas prognozes dažādos scenārijos, kuros pieprasījuma samazināšana turpinās, neskarot tirgus vai rīcībpolitikas līdzekļus, kas var tikt izmantoti šī samazinājuma panākšanai, balstoties uz jaunākajiem pieejamajiem tirgus izpētes datiem un pieņemot, ka tiek pilnībā pārtraukta Krievijas cauruļvadu gāzes piegāde.¹³ Šie scenāriji paredz, ka ziemas beigās (2024. gada 31. martā) papildījuma līmenis būs 49 %, ņemot vērā 2022. gada 16. decembrī ziņoto augsto papildījuma līmeni un balstoties uz 2023. gada pieredzi (2023. gada 1. aprīlī papildījuma līmenis ES bija vidēji 56 %). Tomēr vidējais papildījuma līmenis atsaucē perioda 1. aprīlī¹⁴ bija 33 %. Jāatzīmē arī, ka vairākās publikācijās¹⁵ ir norādīts, ka globālās gāzes ražošanas un sašķidrināšanas jaudas laikā līdz 2026. gadam būtiski nepalielināsies, un tas nozīmē, ka dabasgāzes pieejamība, visticamāk, arī turpmāk būs ierobežota līdz pat 2026.–2027. gada ziemai.

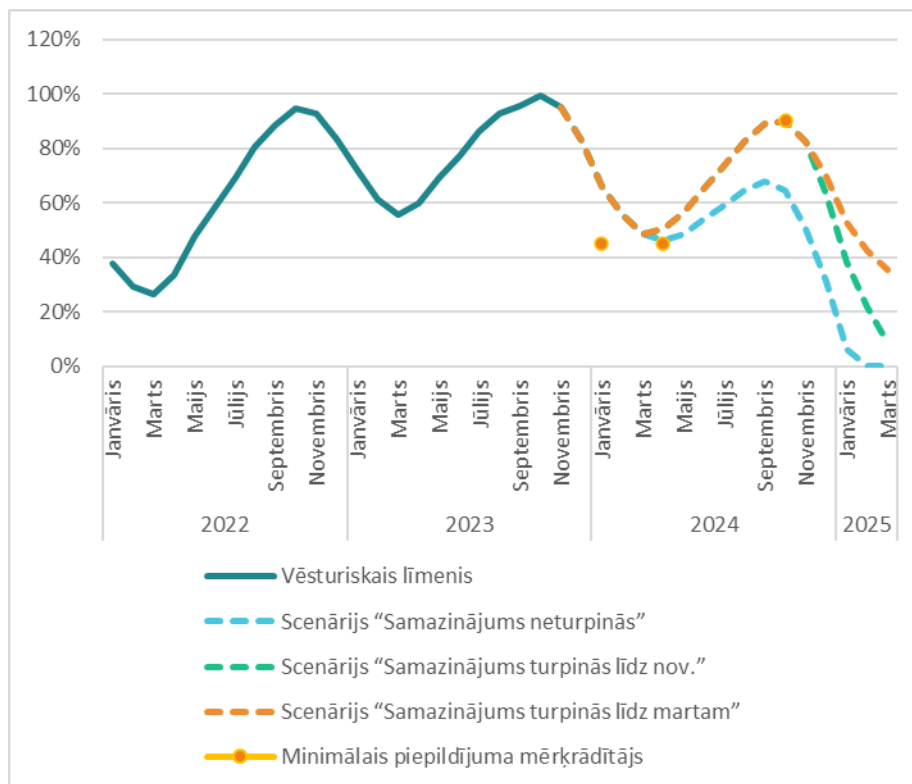
7. attēls. Piepildījuma līmeņi pa mēnešiem atkarībā no tā, vai pieprasījums turpina samazināties

¹³ Pieņēmumi:

- Piepildījuma līmenis 2023. gada 8. decembrī (91,3 %)
- Cauruļvadu gāzes piegādes (no valstīm, kas nav Krievija) kā vidējais apjoms laikā no 2022. gada janvāra līdz 2023. gada oktobrim
- No simulācijas sākuma cauruļvadu gāzes piegādes no Krievijas netiek veiktas
- LNG piegāde ir vienāda ar maksimālo LNG piegādes apjomu 2023. gadā.
- Vidējais gāzes pieprasījums ES-27 atsaucē periodā, piemērojot iepriekš norādītos procentuālos samazinājumus.
- Eksports uz Šveici, Ukrainu un Moldovu, pamatojoties uz 2022./2023 gada eksporta plūsmām.

¹⁴ Atsaucē periods ir no 2016. gada līdz 2021. gadam;

¹⁵ [IEA publikācija](#), [GIIGNL publikācija](#).

Piezīme. Attēlā attēloti papildījuma līmeņi katra mēneša beigās.

Avots: ENER galvenais ekonomists, pamatojoties uz Eurostat, AGSI un tirgus izpētes datiem par gāzes plūsmām

7. attēlā ir aplūkoti trīs scenāriji:

- **Scenārijs “Pieprasījuma samazināšana neturpinās”** Cauruļvadu gāzes imports no Krievijas ir pārrauts, un gāzes pieprasījuma samazināšana pēc 2024. gada 31. marta neturpinās. Tā rezultātā papildījuma līmenis samazinātos līdz 64 %, ievērojami atpaliekot no 2024. gada 1. novembrim nospraustā 90 % mērķrādītāja, un krājumus pilnībā izsmeļot līdz 2025. gada februārim.
- **Scenārijs “Pieprasījuma samazināšana turpinās līdz 2024. gada novembrim”** Krievijas cauruļvadu gāzes imports ir traucēts un, gāzes pieprasījuma samazināšanai turpinoties līdz 2024. gada novembrim, tiek sasniegts novembrim nospraustais krātuvju papildījuma mērķrādītājs, bet pēc tam krājumi strauji samazinās, 2025. gada marta beigās papildījuma līmenim sasniedzot tikai aptuveni 10 % atzīmi. Tādējādi tiktu radīts apdraudējums gāzes piegādes drošībai ES turpmākajā 2025.–2026. gada ziemā.
- **Scenārijs “Pieprasījuma samazināšana turpinās līdz 2025. gada martam”**: Scenārijā, kurā Krievijas cauruļvadu gāzes imports ir traucēts un turpinās gāzes pieprasījuma samazināšana par 15 %, novembrim nospraustais papildījuma mērķrādītājs tiek sasniegts. Turklāt papildījuma līmenis 2025. gada marta beigās varētu būt aptuveni 36 %. To var uzskatīt par pietiekamu līmeni pirms 2025. gada uzpildes sezonas.

Šajos scenārijos ir ņemti vērā galvenie gāzes piegādes drošības elementi, piemēram, krātuvju piepildījuma dinamika ziemā un izmaiņas Krievijas un globālajās gāzes piegādēs. Turklāt jāņem vērā negatīvu papildu risku kulminēšana piegādes drošībai ES, kas varētu pasliktināt iepriekš minētos scenārijiem, piemēram, potenciāli palielinās globālais pieprasījums pēc LNG un zināmā mērā atjaunojas pieprasījums pēc gāzes rūpnieciskai izmantošanai. Īpaši būtisku nenoteiktību rada laikstākļi, jo 2023/24. gada vai 2024/25. gada ziema, kas būtu aukstāka par vidējo, ievērojami ietekmētu gāzes piegādes drošību ES. Pieņemot 15 % samazinājumu un visaugstāko pieprasījumu katrā mēnesī no 2014. līdz 2021. gadam, gada pieprasījums varētu palielināties par 28 mljrd. m³. *ENTSOG* ziemas prognoze apstiprina, ka aukstas ziemas gadījumā pieprasījums jāsamazina par 15 %, lai gāzes tīkls spētu apmierināt pieprasījumu un krātuvju piepildījuma līmenis sasniegtu vismaz 30 %.

Tāpēc, lai gan ES rīcībā esošās sviras gāzes globālo piegāžu palielināšanai ir ierobežotas, uzglabāšanas pārvaldība (ko palīdz nodrošināt ar Gāzes uzglabāšanas regulu¹⁶ veiktie grozījumi Gāzes piegādes drošības regulā un uzglabāšanas trajektorijas) un pieprasījuma samazināšana ir efektīvi nodrošinājusi gāzes piegādes drošību ES kopš krīzes sākuma. Tie joprojām ir svarīgi instrumenti gadījumam, ja krājumu līmenis atlikušajā 2023./2024. gada ziemas daļā kļūtu nepietiekams vai realizētos lejuvērstie riski. Tomēr tirgi reaģē uz cenu paaugstināšanos, un tas varētu veicināt pietiekami lielu pieprasījuma samazinājumu gadījumā, ja negatīvie riski realizētos.

Turklāt *ACER* savā atzinumā¹⁷ par *ENTSOG* ziemas prognozi 2023./2024. gadam norāda: *“Realizējoties [...] riska faktoriem, var rasties piegādes deficīts [...]. Tādā gadījumā pieprasījumu pēc gāzes nāktos samazināt piespiedu kārtā, bet obligāta nebūtisku gāzes patērētāju pieprasījuma apcirpšana būtu galējas nepieciešamības ārkārtas pasākums.”* *ACER* arī aicina *“turpināt modri sekot gāzes piegādes situācijai un uzraudzīt ES Gāzes pieprasījuma samazināšanas regulas īstenošanu”*.

¹⁶ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2022/1032 ((2022. gada 29. jūnijs), ar ko groza Regulas (ES) 2017/1938 un (EK) Nr. 715/2009 attiecībā uz gāzes uzglabāšanu.

¹⁷ [ACER Opinion 11-2023 on ENTSOG Winter Supply Outlook 2023-2024.pdf \(europa.eu\)](https://www.europa.eu/press-room/media/30442)

VI. Secinājums

Lai mazinātu nopietnos riskus piegādes drošībai 2022. gadā, ES *REPowerEU* plāna kontekstā pieņēma Regulu (ES) 2022/1369, lai samazinātu gāzes pieprasījumu par 15 %. 2023. gada martā ES nolēma ar Regulu (ES) 2023/706 šo samazināšanas periodu pagarināt, cita starpā ņemot vērā steidzamo nepieciešamību atkārtoti piepildīt krātuves un saspringto stāvokli tirgū, piemēram, sakarā ar zemo hidroelektrostaciju un kodolelektrostaciju pieejamību.

Šajā ziņojumā norādīts, ka, lai arī piegādes drošības stāvoklis ir uzlabojies, pateicoties mērķorientētām investīcijām un vairākiem pasākumiem, arī Pieprasījuma samazināšanas regulā nospraustajam samazināšanas mērķrādītājam, kuru dalībvalstis ir pārsniegušas, situācija joprojām ir nestabila. Daļēji tas ir saistīts ar joprojām esošo spriedzi globālajos gāzes tirgos un šāda stāvokļa paredzamo saglabāšanos līdz 2026. gadam, kad būs pieejamas jaunas sašķidrināšanas jaudas. Ir arī citi riski, kas to realizēšanās gadījumā var veicināt piedāvājuma un pieprasījuma līdzsvara turpmāku vājināšanos, piemēram, iespējamie gāzes piegādes traucējumi nākotnē, tostarp Krievijas gāzes importa apturēšana vai traucējumi kritiskajā gāzes infrastruktūrā, *LNG* pieprasījuma atjaunošanās Āzijā, auksta ziema un zems hidroelektroenerģijas uzkrājuma līmenis. Turklāt, augstas intensitātes bruņotiem konfliktiem skarot vairākus citus piegādes un tranzīta reģionus, piemēram, Tuvos Austrumus un Sarkanu jūru, plašākā ģeopolitiskā aina ir vēl vairāk pasliktinājusies.

Pieprasījuma samazināšana ir būtiski veicinājusi atteikšanos no 65 mljrd. m³ Krievijas gāzes 2023. gadā, gāzes patēriņam galvenokārt samazinoties mājāsaimniecībās un rūpniecības nozarē. Turklāt, lai garantētu augstu sagatavotības līmeni ziemai un nodrošinātu, ka dalībvalstis sasniedz 2024. gada 1. novembrim nosprausto 90 % piepildījuma mērķrādītāju, ES krājumu līmenim visu ziemu jāsaglabājas pietiekami augstam. 2023. gadā, tāpat kā 2022. gadā, pieprasījuma samazināšana ir bijusi izšķiroša, lai beigtu ziemu ar atbilstošiem krājumiem un nodrošinātu nepieciešamo elastību vasarā 90 % piepildījuma mērķrādītāja sasniegšanai, vienlaikus saglabājot mērenas cenas un mazinot to svārstības. Pieprasījuma samazināšana arī palīdzēja krātuvju piepildījuma mērķrādītāju sasniegt augustā, krietni pirms novembra termiņa. Šī apstākļa dēļ ES tirgus dalībnieki 2023. gada vasaras beigās uzglabāja gāzi Ukrainā, savstarpēji stiprinot gāzes piegādes drošību ES un Ukrainā.

Turklāt ir būtiski Pieprasījuma samazināšanas regulu apsvērt, ņemot vērā Gāzes uzglabāšanas regulas ietekmi. Abi šie elementi ir daļa no ES piegādes drošības arhitektūras un savstarpēji viens otru pastiprina. Gāzes pieprasījuma samazināšana nodrošināja dalībvalstīm un tirgus dalībniekiem nepieciešamo elastību, lai sasniegtu piepildījuma mērķrādītājus, vienlaikus pasargājot jau tā saspringto globālo gāzes tirgu no papildu spiediena.

Ja piegādes situācija saglabāsies saspringta vai turpinās pasliktināties un apdraudēs 2024. gada novembrim nospraustā 90 % piepildījuma mērķrādītāja sasniegšanu, gāzes tirgus stabilizācijas vajadzībām gāzes pieprasījuma samazināšanai būs būtiska loma arī 2024. gadā un turpmāk.